

INGLIZ TILIDAGI RANG KOMPONENTLI IDIOMALARNING TARJIMASI XUSUSIDA

Xudoyqulov Behzod

DTPI o'qituvchisi,
bekhzod338@gmail.com

Abdumalikov Fazliddin

DTPI o'qituvchisi.

ANNOTATSIYA

Har bir tilda bo'lgani kabi ingliz tilida ham frazeologik birliklar muhim tadqiqot mavzusi bo'lib, shu paytgacha ko'plab tilshunoslar tomonidan o'rganilib kelinmoqda. Ushbu maqolada ingliz tilidagi rang komponentli idiomatik iboralar tahlil qilingan bo'lib, ularning semantik xususiyatlari tegishli misollar orqali tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: *Frazeologik birliklar, idioma, tarjima, shakl va ma'no, ko'chma ma'no.*

TRANSLATION OF COLOUR IDIOMS IN ENGLISH LANGUAGE

ABSTRACT

It is important to translate and to find equivalence in phraseological units from source language into target one. The problem of the equivalence is one of the most important aspects in the comparative study of phraseology. The most significant feature of phraseological units in each language is to find its equivalent into other language. The different features of the phraseological unit often becomes the difficult phenomenon throughout the translation from original language into target language.

The article addresses the analysis of translation issues of colour idioms in English language. Theoretical data about idioms are discussed and analyzed with reasonable examples.

Keywords: *Phraseology, idioms, phraseological unit, translation, meaning, figurative meaning.*

KIRISH

Frazeologizmlarning ob'ektini o'rganish ularning shakl xususiyatlarini o'rganish hisoblanadi. Ikkinchi tilda birikmaning barcha shakl va ob'ekt belgilari muvofiq kelsa ham ammo asosiy narsa ma'no monandligi bo'lmasa, bu birikmalar bir-biriga ekvivalent yoki muqobil variant bo'lolmaydi. Ayrim frazeologik birikmalarning tilda aniq ekvivalenti va muqobil variantlari yo'qligi ularni umuman tarjima kilib

bo'lmasligini ko'rsatmaydi. Aksincha xuddi shu hol ularni aniq tarjima qilishga ehtiyoj tug'diruvchi sabablardan biridir. Ko'chma ma'noli birikmalarning ob'ekti masalasi ularning shakl masalasi ekan demak, ikkinchi darajali ahamiyatga ega deyish to'g'ri bo'lmaydi. Zotan badiiy asarning ayrim nozik nuqtalarini, so'z o'yinlarini badiiy tarjimada aks ettirishda ba'zan iboraning ob'ektiga alohida e'tibor qilishga to'g'ri keladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Frazeologizmlarning tarkibida katta so'z ishtirok etishiga qaramay, ular yagona umumiy ma'no bilan birlashadi va emotsional –ekspressiv ma'noni ifodalaydi. Frazeologizmlar badiiy adabiyotda obrazli va ta'sirchan vosita sifatida ko'p qo'llanadi. Odatda, frazeologizmlar tildagi erkin so'z birikmalari asosida hosil bo'ladi. Biroq ular ko'chma ma'no kasb etib, komponentlar o'zaro birikib yaxlit holda qo'llanishi natijasida singib ketadi.

Frazeologizmlar turli tillarda o'sha xalqning ba'zi urf – odatlarini aks ettiradi. Ularni bir tildan ikkinchi tilga tarjima qilishda iboraning komponentlarini so'zma-so'z tarjima qilmasdan mazmuni to'g'ri keluvchi iboralardan foydalaniladi.

Frazeologizmlar semantik tomondan umumlashgan ko'chma ma'no ifodalasa grammatik tomondan ularning butunligi komponentlarining o'zaro birikuvi va gapga ham shu tartibini saqlab qolishi bilan izohlanadi.

Tilning so'z boyligi nafaqat so'zlar , balki frazeologik birikmalar yordamida boyib boradi. Frazeologik birliklar nutq jarayonida yaratib bo'lmaydigan , balki tilda tayyor birlik sifatida bo'ladigan so'z birikmalaridir. Ular maxsus lug'atlarda yig'iladi. So'zlarga o'xshab iboralar ham bitta mazmunni berib, gapning bir bo'lagi bo'lib keladi.

Frazeologik birliklar shakllanishida azaldan xalq tilining o'rni va roli katta. Aslida xalq tilida yaratilgan frazeologik iboralar asta-sekin adabiy tilga badiiy asarlar orqali kirib borgan. Xuddi shu kabi xususiyatlarga ega ingliz tilidagi ayrim idiomalarni o'zbek tilidagi tarjimasi orqali ko'rib chiqamiz:

Black and white – (Qora va oq) Yaxshi va yomon

Black as night-Tundek qora

Black and blue-Qora va kók(yomon shikastlangan narsani tasvirlash uchun ishlatiladi)

Black eye-Qora kóz (ko'z yaqinidagi ko'karish)

Black out-Qorong'ilashgan (bu chiroqlarni o'chirish yoki xiralashtirish orqali qorong'ilashish yoki hushini yo'qotish degani.)

Black as a skillet-Qozon kabi qora (juda iflos, kir bilan qora narsalarni tasvirlash uchun ishlatiladi)

Black market-Qora bozor (tovarlar noqonuniy ravishda sotib olinadigan va foyda olish uchun sotiladigan joylar uchun ishlatiladigan atama)

Blackball someone-kimnidir qoralash(kimnidir ijtimoiy jihatdan istisno qilish yoki chetlatish, rad etish)

Blacklist someone-kimnidir qora ro'yxatga kiritish (agar u biron bir qoidani buzgan bo'lsa, ro'yxatga uning ismini yozish va yana ishtirok etish imkoniyatini taqiqlash)

Pot calling the kettle black (shorten version: pot kettle black) - qozon choynakni qora deb ataydi (qisqartirilgan variant: choynak qora) (bu boshqa birovni ikkiyuzlamachilik bilan tanqid qilgan yoki ayblagan kishi u tanqid qilgan yoki ayblagan odam kabi aybdor bo'lganida qo'llaniladi)

Blackmail someone-kimnidir shantaj qilish (birovning sirini o'ziga qarshi ishlatib, boshqalarga oshkor qilish bilan qo'rqitib, undan tovlamachilik yoki pul olish);

Black tie event/affair-qora galstuk taqish hodisasi/ishi (erkak mehmonlar smoking yoki kechki ovqat ko'ylagi bilan qora kamon galstuk kiygan rasmiy tadbir)

Black sheep-Guruhning "g'alati" bo'lgan va atrofida gilar bilan mos kelmaydigan odamni tasvirlash uchun ishlatiladi.

Pitch black-Juda qorong'i.

Out of the blue-Hech qanday ogohlantirishsiz paydo bo'lmoq, kutilmaganda yoki tasodifan sodir bo'lmoq.

Blue pencil-Biror narsani tsenzura qilish yoki baham ko'riladigan ma'lumotni cheklash.

A blue-eyed boy-Har doim yuqori lavozimdagi birov tomonidan alohida iltifot uchun tanlangan o'g'il yoki yigitning tanqidiy tavsifi.

XULOSA

Hozirgi kunda o'zbek tilidagi iboralarni chet tillarida va aksincha chet tillardagi iboralarni to'g'ridan to'g'ri asliyat tilidan o'zbek tilidagi tarjimada aks ettirish alohida ahamiyatga ega¹. Tarjimada shakl va mazmun munosabatini bejirim talqin etish hamda tarjimaning badiiy nafosati va milliy xususiyatini yuzaga keltiruvchi barcha lisoniy-uslubiy vositalar vazifalarini ijodiy aks ettira oladigan

¹ Xudoyqulov B., Jumayeva M. FRAZEOLOGIK IBORALARNING TEMATIK VA SEMANTIK TAHLILI (ITALYAN TILIDAGI IBORALAR MISOLIDA) //Academic research in educational sciences. – 2022. – T. 3. – №. 2. – C. 698-706.

muqobil til va nutq birliklari tanlash vazifasi qo'yiladi.

REFERENCES

1. Oltiev T., Xudoyqulov B. Italian tilidagi iboralarning tarjimasini lug'ati. – 2021.
2. Турсунов У., Мухторов Ж., Раҳматуллаев Ш. Ҳозирги ўзбек адабий тили. Морфология. Лексикология. – Т.: Ўқитувчи, 1965. – Б.133-135
3. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. Беш жилдлик. 4-жилд. – Т.: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2008. – Б.188.
4. Khudaykulov B. Linguacultural Features of Phraseological Units in Italian Language. – 2022.
5. Xudoyqulov B., Jumayeva M. FRAZEOLOGIK IBORALARNING TEMATIK VA SEMANTIK TAHLILI (ITALYAN TILIDAGI IBORALAR MISOLIDA) //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 698-706.